

רשימות

בפרשת השבוע

ויקהל

פרק ל"ה פסוק ה'

כל נדיב לבו יביאה את תרומת ה'

בעל הטורים: היה לו לומר יביא, אלא בשביל שמדבר בנדבת המשכן שמתנדבים תכשיטי זהב וכסף כלי הנשים אמר יביאה, פירוש שלא יביא משל תכשיטי אשה שלא מרצונה.

קשה, מהיכי תיתי שיביאו שלא מרצונה עד כדי כך שהפסוק צריך לרמוז לנו שלא להביא את תכשיטי האשה שלא מרצונה, הרי רואים מהפסוקים שבני ישראל האנשים והנשים, הביאו הרבה נדבות למשכן עד כדי כך שהיה יותר מידי, והיה נדיבות לב גדולה לתת למשכן שנאמר [לו ה] "מרבית העם להביא למלאכת המשכן"?

י"ל שבני ישראל חשבו כיון שקשה לנשים להיפרד מהתכשיטים כמו שטען אהרון במעשה העגל, [ראה פרק ל"ב פסוק ב' רש"י ד"ה "באזני נשיכם", אמר אהרן בלבו, הנשים והילדים חסים בתכשיטיהן, שמא יתעכב הדבר ובתוך כך יבא משה, והם לא המתינו ופרקו מעל עצמן] אמרו הנשים אנחנו "נעזור" לנשים לתת את הכסף והזהב לתרומת המשכן, על ידי שניקח מהם אותם ונזכה אותם במצוה חשובה זו, וכמו שמצינו [ב"ב ח:]: ש"ממשכנין על הצדקה", וכך מובא מפורש לקמן בפירושי הראשונים [דעת זקנים והחזקוני (לה כב) וז"ל "ויבואו הנשים על הנשים לשלול [לקחת] מהן תכשיטיהם לעשות מלאכת המשכן"] לכן התורה אומרת לנו שצריך שיהיה מנדבת לבם, ולא על ידי כפייה, ובאמת הנשים נתנו הרבה תרומות למשכן, ולא היה להן שום עיכוב לתת מנדבת ליבם למשכן, והסיבה היחידה שלא נתנו את תכשיטיהן לעגל היה בגלל שזה עבודה זרה, וכמו שמובא בפרקי דרבי אליעזר [מה] שהבאנו לעיל - "שמעו הנשים ולא קבלו עליהם ליתן נזמיהן לבעליהן אלא אמרו להם אתם רוצים לעשות שקוץ ותועבה שאין בו כח להציל, לא שמעו להם".

עוד י"ל בדרך דומה, שרצו הנשים לקחת מן הנשים ואמרו להם כך, הרי אז במעשה העגל לא רציתם לתת כיון שטענתם שהוא עבודה זרה, אך כאן הרי זה מצוה, והיה חשש שהנשים יקחו לתרומת המשכן גם שלא מרצונם וידעתם של הנשים, לכך בא הפסוק ואומר שהתרומה צריך לבא מנדבת הלב ועם רצון גמור ובידיעה גמורה, אפילו שבסברא ובאומדנא הן היו נותנות בחפץ לב.

פרק ל"ה פסוק כ"ז

והנשואם הביאו את אבני השוהם

רש"י: אמר רבי נתן, מה ראו נשיאים להתנדב בחנוכת המזבח בתחילה, ובמלאכת המשכן לא התנדבו בתחילה, אלא כך אמרו נשיאים, יתנדבו ציבור מה שמתנדבין, ומה שמחסרין אנו משלימין אותו, כיון שהשלימו ציבור את הכל, שנאמר והמלאכה היתה דים, אמרו נשיאים מה עלינו לעשות, הביאו את אבני

השהם, לכך התנדבו בחנוכת המזבח תחילה, ולפי שנתעצלו מתחילה, נחסרה אות משמם, והנשאים

כתיב.

בפרשת נשא [ז' י'] רואים שהנשיאים נהגו אחרת והביאו את נדבתם ראשונים לחנוכת המזבח, ואז חזרה האות יו"ד לשמם, וקצת קשה מדוע נענשו וחסרה אות משמם, הרי בקשתם לתרום היתה לכאורה הוגנת, שטענו שהם ישלימו מה שיחסר ממה שבני ישראל לא יביאו, לדוגמה הרבה מוסדות תורה בימינו, היו שמחים ביותר אם עשיר מסוים היה אומר להם שהוא ישלים את מה שחסר להם?

י"ל שבאמת שייך לתת תרומה בצורה זו ואין בזה פסול, אך כאן חז"ל ראו פגם בסיבת הדחיה של הנדבה, שנבעה ממידת העצלות, שכך חז"ל הבינו את מחשבתם של הנשיאים, וכך מובא ברש"י "ולפי שנתעצלו נחסר אות משמם", ואפילו שאחד מהנשיאים היה נחשון בן עמינדב, שהוא זה שקפץ ראשון למי ים סוף כמבואר בחז"ל [סוטה לז.]. והוא ההיפך ממידת העצלות, אך אצלינו בחנוכת המזבח חז"ל אומרים שהיה כאן ממידת העצלות, והכל לפי דרגתם, ומכיון שקפץ ראשונה לים זכה להיות המקריב הראשון בחנוכת המזבח כך מובא במדרש רבה במדבר [יג ז], ונראה שהוא לא רק שכר על המסירות נפש, אלא הוא מידה כנגד מידה שכיון שקפץ ראשון לכן הקריב ראשון, והיה היפך ממידת העצלות.

עוד יש לעיין למה הביאו הנשיאים דוקא את אבני השוהם ושמן למאור ולשמן המשחה והבושם, למה בני ישראל לא הביאו אותם קודם?

י"ל שדברים אלו לא היו בנמצא במדבר, שהענן הוריד את אבני השוהם [כמבואר ביומא עה.], וגם את השמן הזית למאור, וגם את הבושם לשמן המשחה ולקטורת הסמים, כמו שכתוב בפירוש בתרגום יונתן בן עוזיאל [לה, כז כח], שהעננים הביאו את האבנים הטובות מנהר פישון ואת השמנים הטובים העננים הביאו מגן-עדן, שהרי מנין להם את השמן שבראש הזית באמצע המדבר, ושאר דברים, אלא שכל אלו דברים באו מן השמים, ולא הביאו דברים משל עצמם.

פרק ל"ו פסוק ג'

בבוקר בבוקר

הגמרא ביומא [עה.] דורשת בפסוק זה שהביאו דברים למשכן מהמן שירד להם בבוקר מוקדם, וז"ל הגמרא שם "מדברים שירדו להם בבקר בבקר, אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן, מלמד שירד להם לישראל אבנים טובות ומרגליות עם המן".

עוד י"ל שהקימה מוקדם בבוקר הוא לא רק משום זריזות לעשיית מצוה כמו שכתוב אצל אברהם אבינו, אלא רצו במעשה המשכן לכפר על חטא העגל, [שהרי מעשה העגל היה לפני הציווי על מעשה המשכן, עיין ברש"י בכי תשא (לא יח), שאין מוקדם ומאוחר בתורה ומעשה העגל היה ימים רבים לפני ציווי המשכן], וכמו שרש"י מביא בויקרא [ט כג בד"ה ויצאו ויברכו את העם] "... ואומרים למשה, משה רבינו, כל הטורח שטרחנו [במשכן], שתשרה שכינה בינינו, ונדע שנתכפר לנו עון העגל", והרי בעגל היה גם מוקדם בבוקר שנאמר [לעיל לב ו] "וישכימו ממחרת ויעלו עולות", ולכן רצו בני ישראל לכפר על מעשה העגל בתשובת המשקל, וקמו בבוקר מוקדם לתרום למלאכת עשיית המשכן.

מתוך הספר רשימות בפרשת השבוע לרב הופנר

הערות והארות על הכתוב כאן יתקבלו ברצון במייל שכתובתו

haseforim@gmail.com